

1. Referentie

Referentie	Groenez, S, Van den Brande, I. & Nicaise, I. (2003). <i>Cijferboek sociale ongelijkheid in het Vlaamse onderwijs. Een verkennend onderzoek op de Panelstudie van Belgische Huishoudens. LOA-rapport nr. 10.</i> Onuitgegeven onderzoeksrapport, K.U.Leuven, Steunpunt Loopbanen doorheen Onderwijs naar Arbeidsmarkt (LOA), Cel voor Analyse van Onderwijsloopbanen.
Taal	Nederlands
ISBN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstracte

Eén van de opdrachten van het Steunpunt Loopbanen doorheen Onderwijs naar Arbeidsmarkt (kortweg LOA) is het aanleveren van beleidsrelevante informatie uit bestaande gegevensbronnen. In dit onderzoeksrapport wordt de Panel Studie van Belgische Huishoudens (PSBH) voor dit doel ontgonnen.

Het onderzoek gebeurt in opdracht van het Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming, in het kader van het programma “Steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek”. In het onderzoek gaat de aandacht voornamelijk naar de ‘kansengelijkheid’ in het onderwijs en dit zowel in het kleuter, het lager, het secundair als het hoger onderwijs.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Onderwijs
Trefwoord(en)	Achterstand, afkomst, alloctonen, etnisch-culturele, ongelijkheid, participatie, socio-economische status, toegang

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Department Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
Onderzoeker(s)	Groenez, S., Vanden Brande, I. & Nicaise, I. Steunpunt LOA Unit onderwijsloopbanen Dekenstraat 2 3000 Leuven Tel: 016/ 32.62.60 Fax: 016/ 32.58.59 Marie-Christine.Opdenakker@ped.kuleuven.ac.be http://www.steunpuntloopbanen.be

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Het gaat om een beschrijvend onderzoek waarbij de vraag gesteld wordt of er een vorm van sociale ongelijkheid bestaat in het Vlaamse Onderwijs.
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Kwantitatief onderzoek met een schriftelijke afname en gesloten antwoordmogelijkheden.
Onderzochte groep	De PSBH-gegevens worden verzameld bij een panel van Belgische huishoudens die sinds 1992 elk jaar bevraagd worden. Op het ogenblik van de analyses waren 8 golven beschikbaar

	(1992 t.e.m. 1999 of nog schooljaar 1991-1992 t.e.m. schooljaar 1998-1999). In het PSBH werden 4 439 huishoudens (11 000 personen) gevolgd. Het cijferboek baseert zich op de cijfers van het schooljaar 1991-92 tot en met 1998-99.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Onderwijs-niveau	De ongelijkheid blijft in het onderwijs groot en dit zowel in het kleuter-, lager-, het secundair als in het hoger onderwijs.
Kleuteronderwijs	Zowat 16% van de Vlaamse 2,5- en 3-jarigen zit (nog) niet in de kleuterschool. Vooral kinderen met economisch niet-actieve ouders hebben een hogere kans op niet-participatie. Jongens participeren minder vlug aan het kleuteronderwijs dan meisjes. Aan het einde van het kleuteronderwijs hebben zij vaker vertraging opgelopen dan meisjes. Tot slot blijkt ook dat kinderen van alleenstaande moeders minder vlug participeren aan het kleuteronderwijs en meer vertraging oplopen.
Lager onderwijs	De kans op vertraging in het eerste leerjaar is tienmaal groter bij kinderen van laaggeschoolde moeders dan bij kinderen van hooggeschoolden. Daarnaast blijkt ook dat kinderen van alleenstaande ouders dubbel zoveel kans hebben op vertraging in het lager onderwijs en bijna drie maal zoveel kans om doorverwezen te worden naar het buitengewoon lager onderwijs. Ook de nationaliteit heeft een significant effect op de vertraging. Het geslacht van het kind heeft een invloed op de kans om in het buitengewoon lager onderwijs terecht te komen. Jongens hebben dubbel zoveel kans op doorverwijzing dan meisjes.
Secundair onderwijs	In het secundair onderwijs neemt de sociale ongelijkheid toe. Jongeren uit lagere sociale klassen lopen meer schoolse vertraging op en komen in het BSO of TSO terecht, maar ook in het deeltijds beroepsonderwijs, het leercontract of het buitengewoon secundair onderwijs. Jongens lopen in het secundair onderwijs vaker vertraging op dan meisjes en komen meer in de ' zwakkere' onderwijsvormen terecht. Jongeren uit eenoudergezinnen lopen meer kans op vertraging op te lopen. Jongeren met niet-westerse nationaliteit lopen vaker vertraging op, en komen vaker in het BSO terecht dan jongeren met een West-Europese nationaliteit.
Hoger onderwijs	Vooral jongeren uit de lagere sociale klassen behalen nooit een diploma dat hen toegang geeft tot het hoger onderwijs. Uit de analyses blijkt dat naast de beroepscategorie en het diploma van de ouders ook de etnisch-culturele afkomst een significante invloed uitoefent. Naast sociale afkomst heeft ook het geslacht een invloed: jongens vertonen een significant hoger risico dan meisjes om ongekwalificeerd het secundair onderwijs te verlaten of een getuigschrift te behalen dat geen toegang geeft tot het hoger onderwijs. Jongeren uit de lagere sociale klassen kiezen hoofdzakelijk voor een hogeschoolopleiding van het korte type. Bijna één op twee Vlaamse jongeren haalt tegenwoordig een diploma hoger onderwijs. Bij kinderen van laaggeschoolden is dat één op vier, bij migrantenjongeren één op zes, bij kinderen van hooggeschoolden daarentegen vier op vijf.
Socio-demografische groepen ouders	De belangrijkste determinant van sociale ongelijkheid in het onderwijs is desocio-professionele status van vader en moeder.
Etnische herkomst	Migrantenkinderen worden in het basisonderwijs meer gehinderd door de socio-professionele status van hun ouders, dan door hun taal of nationaliteit. De etnisch-culturele barrières duiken pas echt op bij de studieoriëntering in het secundair onderwijs. Niet-westerse jongeren worden significant méér naar de B-stroom en naar het BSO verwezen; zij vertonen een hoger risico op ongekwalificeerde uitstroom; en zelfs met een diploma secundair onderwijs op zak, stromen ze minder door naar het hoger onderwijs.
Eenoudergezinnen	Kinderen van alleenstaande ouders blijken in het onderwijs bijna over de hele lijn benadeeld te zijn. Alleenstaande ouders hebben gewoonlijk een lagere financiële en materiële draagkracht, minder tijd voor schoolse begeleiding, en een meer beperkt sociaal ondersteuningsnetwerk. Bovendien kunnen gebroken gezinssituaties leiden tot socio-emotionele problemen bij het kind zelf.
Geslacht	Jongens beginnen reeds hun kleuteronderwijs met vertraging tegenover meisjes. Ze lopen meer dan tweemaal zoveel risico om in het buitengewoon lager onderwijs terecht te komen. In het secundair onderwijs hebben ze aanzienlijk meer kans op vertraging. Hun risico op ongekwalificeerde uitstroom ligt aanmerkelijk hoger dan dat van meisjes. Jongens

	participeren minder aan het hoger onderwijs, al kiezen ze daar vaker voor de lange studies (met name hogeschoolonderwijs met 2 cycli).
--	--

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Beleidsaanbevelingen

Ja

10. Samenvatting

Eén van de opdrachten van het Steunpunt Loopbanen doorheen Onderwijs naar Arbeidsmarkt (kortweg LOA) is het aanleveren van beleidsrelevante informatie uit bestaande gegevensbronnen. In dit onderzoeksrapport wordt de Panel Studie van Belgische Huishoudens (PSBH) voor dit doel ontgonnen. Dit huishoudpanel bevat informatie over dezelfde huishoudens en individuen doorheen zowat de ganse jaren '90. Alhoewel het niet specifiek voor onderwijsdoeleinden is ontworpen, bevat het toch heel wat indicatoren over de

onderwijsloopbaan van Vlaamse jongeren: participatie, oriëntering, schoolse vertraging, en behaalde kwalificaties. Deze indicatoren worden gerelateerd aan sociale kenmerken zoals socio-economische afkomst (diploma, tewerkstellingssituatie en beroepsstatus van ouders), etnisch-culturele afkomst (nationaliteit en thuistaal van de jongeren), geslacht en gezinssituatie (één- versus twee-oudergezinnen).

In het onderzoeksrapport wordt een algemene schets aangebracht van de sociale ongelijkheid in het Vlaamse Onderwijs en dit zowel in het kleuter, het lager, het secundair als het hoger onderwijs. Voor het kleuteronderwijs wordt er een beeld aangebracht van de sociale ongelijkheid inzake participatie en inzake achterstand die het kind in het kleuteronderwijs oploopt. Voor het lager onderwijs gaan we na of er sociale ongelijkheid optreedt inzake achterstand van het kind en inzake doorverwijzing naar het buitengewoon lager onderwijs. In het secundair onderwijs onderzoeken we de sociale ongelijkheid met betrekking tot de achterstand van de jongere, de studie-oriëntatie van de jongere en met betrekking tot de doorverwijzing naar het buitengewoon secundair onderwijs. Voor het hoger onderwijs onderzoeken we de sociale ongelijkheid inzake de mogelijkheid van toegang tot het hoger onderwijs. Daarnaast worden ook de participatie aan het hoger onderwijs, de studie-oriëntatie van de jongere bij de instroom in het hoger onderwijs, de achterstand bij het begin van het eerste jaar hoger onderwijs, de kans op gewone vordering na het eerste jaar en het niveau van het behaald diploma onderzocht.

Hieruit blijkt dat de sociale afkomst een belangrijke voorspeller blijft. Ook worden migrantenjongeren in het basisonderwijs meer gehinderd door de socio-professionele status van hun ouders, dan door hun taal of nationaliteit. De etnisch-culturele barrières duiken pas echt op in het secundair onderwijs en in het hoger onderwijs. Kinderen van alleenstaande ouders blijken in het onderwijs bijna over de hele lijn benadeeld te zijn. Daarvoor bestaan alweer meerdere mogelijke verklaringen. Alleenstaande ouders hebben gewoonlijk een lagere financiële en materiële draagkracht, minder tijd voor schoolse begeleiding, en een meer beperkt sociaal ondersteuningsnetwerk.

Jongens lopen in vergelijking met meisjes doorheen hun ganse schoolloopbaan meer vertraging op.

Het rapport geeft onrechtstreeks ook enkele nuttige aanwijzingen over de impact van het voorbije beleid en over actuele beleidsvragen m.b.t. democratisering van het onderwijs. Globaal kan gesteld worden dat de gelijke kansen naar geslacht (méér dan) gerealiseerd zijn, terwijl de sociale gelijkheid erg moeizaam vordert.

www.steunpuntloopbanen.be/rapporten/R848_LOA_Cijferboek%20SO.pdf (volledig onderzoeksrapport)

<http://www.hiva.be/publicaties/nl/persteksten/> (perstekst)

<http://www.ond.vlaanderen.be/schooldirect/BL303/SociaalOngelijk.htm>